

Warszawa, 21.02.2007

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-551675-II/07/PS

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pan
Konrad Kornatowski
Komendant Główny Policji
Warszawa

Rzecznik Praw Obywatelskich obserwuje relacje mediów dotyczące działań funkcjonariuszy Policji i innych służb związane z zatrzymaniami osób podejrzewanych.

Zastrzeżenia Rzecznika wywołuje niejednokrotnie sposób przeprowadzania tych zatrzymań powodujący zbędne dolegliwości dla osób zatrzymywanych. W szczególności dokonywanie czynności przed kamerami stacji telewizyjnych, jak w przypadku zatrzymania byłego ministra skarbu p. Emila Wąsacz, nie znajduje - zdaniem Rzecznika - żadnego uzasadnienia w celu prowadzonych działań, powoduje natomiast poniżenie osoby sprawującej ważne funkcje w oczach społecznych a ponadto wywołuje pytanie, co do należytego zabezpieczenia akcji - skoro o jej miejscu i terminie uzyskali informacje dziennikarze.

Wątpliwości budzi także stosowanie wobec osób zatrzymywanych lub tymczasowo aresztowanych środków przymusu bezpośredniego w postaci kajdan lub prowadnic. W ostatnim czasie jaskrawymi przykładami nadużycia tego rodzaju środków były przeprowadzone przez funkcjonariuszy niepodległych Panu Komendantowi czynności związane z doprowadzeniem do lekarza tymczasowo aresztowanej lekarki, osoby starszej i schorowanej, wobec której użyto specjalnych kajdan na ręce i nogi oraz zatrzymania znanego kardiochirurga, który ze swojego miejsca pracy został wyprowadzony w kajdankach. Zasadnicze pytanie w sytuacjach tego rodzaju dotyczy proporcjonalności środków, głęboko ingerujących w prawa i

wolności obywatelskie, do rzeczywistego zagrożenia stwarzanego przez osoby, wobec których zostały one zastosowane.

Warto w tym miejscu zauważyć, iż w Rekomendacji Rec (2001)10 przyjętej przez Komitet Ministrów Rady Europy w dniu 19 września 2001 r. - Europejski Kodeks Etyki Policji, w punkcie 37 wskazuje się, iż użycie przez Policję siły może nastąpić tylko wówczas gdy jest to niezbędne i tylko w takim zakresie jaki jest wystarczający do osiągnięcia prawnie uzasadnionego celu. Z zapisu tego wynikają następujące konsekwencje: 1) zawsze musi istnieć podstawa prawna do działania policji, 2) nie może zostać zaakceptowane arbitralne użycie siły, 3) użycie siły stanowi środek wyjątkowy, 4) nie można używać większej siły (dotkliwszych środków) niż jest to niezbędne do osiągnięcia celu, innymi słowy użyta siła (środki) musi być proporcjonalna do osiągnięcia prawnie uzasadnionego celu, 5) krajowe prawo powinno zawierać przepisy dotyczące użycia siły oparte na zasadach niezbędności i proporcjonalności.

W kwestii stosowania kajdan lub prowadnic nasuwają się ponadto następujące spostrzeżenia. Przepis art. 16 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji wskazuje jako generalną podstawę do stosowania przez funkcjonariuszy środków przymusu bezpośredniego niepodporządkowanie się wydanym na podstawie prawa poleceniom organów Policji lub jej funkcjonariuszy. *Ratio legis* tej zasady nie budzi wątpliwości, jednak wydaje się, iż nie wyczerpuje ona wszystkich przypadków, kiedy konieczne jest zastosowanie środków przymusu. Zakłada bowiem niejako „następcze” użycie tych środków - jako konsekwencji niepodporządkowania się poleceniom. Tymczasem środek przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek lub prowadnic stosowany jest przewencyjnie, jak to określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 września 1990 r. w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego (Dz.U Nr 70, poz. 410 ze zmianami): „w celu udaremnienia ucieczki albo zapobieżenia czynnej napaści lub czynnemu oporowi”. Wydaje się, iż użycia tych środków przymusu bezpośredniego, skądinąd w niektórych przypadkach niezbędne, nie da się uzasadnić niepodporządkowaniem się poleceniom. W tej sytuacji rozważenia wymaga, zwłaszcza w kontekście prowadzonych prac nad nową ustawą o Policji, czy sformułowania powołanego rozporządzenia, w zakresie w jakim

dotyczą użycia kajdanek lub prowadnic, nie wychodzą poza zakres delegacji ustawowej zawartej w art. 16 ust. 4 ustawy o Policji.

W związku z powyższym zwracam się z uprzejmą prośbą o ustosunkowanie się przez Pana Komendanta do podniesionych zagadnień. W szczególności będę wdzięczny za poinformowanie Rzecznika, w jakich sytuacjach dopuszcza się, aby czynności funkcjonariuszy Policji były filmowane lub fotografowane przez media, czy istnieją zasady i przekazywania mediom informacji o terminie i miejscu czynności mogących wzbudzić zainteresowanie społeczne oraz jakie okoliczności brane są pod uwagę przy podjęciu decyzji o zastosowaniu środków przymusu w postaci kajdanek lub prowadnic.

/-/ Stanisław Trociuk